

Referat møte Nasjonal komité Nasjonaljubileet 2030

Nasjonalbiblioteket, 28.11.2024

Til stede fra nasjonal komite:

Masud Gharakhani	Stortingspresident
Silke Karine Moutka	Sametingspresident
Hanne Jakhelln	Nestleder for styret i Museene Arven
Olav Fykse Tveit	Preses Den norske kirke
Birte Nordahl	Generalsekr. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
Gunn Marit Helgesen	Styreleder Kommunesektorens organisasjon
Aslak Sira Myhre	Nasjonalbibliotekar
Øystein Ekroll	Arkeolog og forsker
Jakob Øvansen Aanderaa	Styreleder Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner

Forhindret fra å møte:

Sunniva Whittaker	Styreleder Universitets- og høyskolerådet
-------------------	---

Øvrige deltakere tilstede på møtet:

Kjersti Toppe	Barne- og familieminister
Maren Grøthe	Statsrådens politiske rådgiver
Ellen Ur	Avdelingsdirektør Forbruker, tros- og livssynsavd. Bfd
Nich Berntsen Seach	Rådgiver Forbruker, tros- og livssynsavd. Bfd
Bjørn Arne Steine	Leder Stortingets ledelsessekretariat
Ingebjørg Aadland	Kommunikasjonsrådgiver Stortingets administrasjon
Heidi Anett Øvergård Beistad	Direktør Museene Arven
Borghild Lundebø	Leder sekretariat Nasjonaljubileet 2030
Christian Semb	Kommunikasjons- og formidlingsrådgiver Nasjonaljubileet 2030

Velkommen

Komiteleder Masud Gharakhani ønsket velkommen til møtet.

Året 2024 har hatt stor jubileumsaktivitet. Komiteen deltok på Moster 2024 sin jubileumsfeiring i mai, og de av komiteens institusjoner som har mulighet, bidrar aktivt med kompetanse inn i videre utvikling av kommunikasjonsstrategi for jubileet.

Komiteen setter svært stor pris på Barne- og familieministerens store engasjement for Nasjonaljubileet 2030 og er glad for hun tar seg tid til møte og samtale med komiteen.

Innledning fra Barne- og familieminister Kjersti Toppe

Statsråden ønsker å møte den nasjonale komiteen en gang i året til samtale fordi Nasjonaljubileet 2030 er et viktig jubileum for samfunnet. Komiteens brede sammensetning har til hensikt å bidra til å løfte jubileet til en bred nasjonal feiring. Gjennom jubileumsstafetten er jubileet allerede på god vei, og statsråden har hatt glede av å besøke både Valdres i 1000 år, Tore Hunds rike, Moster 2024, Lagabøtejubileet og Gulatinget. Særlig viktig er det at jubileet når ut til barn og unge i hele landet, arbeidet som komiteen har igangsatt på kommunikasjonsfeltet vil derfor være sentralt. Barne- og familiedepartementet bidrar med midler fra statsbudsjettet til jubileumssekretariatet og de som søker tilskudd til jubileumsaktivitet. Tusenårsteppet som skal veve samme Norges historie til 2030 er et av de prosjektene som har fått støtte. Statsråden ønsket videre å gjøre komiteen oppmerksom på muligheten som kan ligge i samarbeid med det nyetablerte Kirkebevaringsfondet. Statsråden takket jubileumssekretariatet og komiteen for det gode arbeidet som gjøres.

Refleksjoner fra arbeidet med jubileet for Magnus Lagabøtes landslov og planer for Nasjonalbibliotekets jubileumsprosjekt mot 2030.

Innlegg v/ Nasjonalbibliotekar Aslak Sira Myhre

Arbeidet med Landslovjubileet har vært svært positivt. Det har vært gjennomført over 400 arrangement over hele landet og det er bl.a. gitt ut 54 nye forskningspublikasjoner og 5 nye bøker med kildetekster og forskning i tilknytning til jubileet. Jubileet har totalt nådd ut til 1,6 mill. mennesker. Se vedlegg 1, pp-presentasjon for ytterligere fakta om Landslovjubileet.

Nasjonalbibliotekets hovedmålsetting er å gjøre skriftlige primærkilder tilgjengelig for forskere og folk flest. Nasjonalbibliotekets hovedbidrag til Nasjonaljubileet 2030 vil være å tilgjengeliggjøre middelalderens kildemateriale om Norge og Olav. Dette utgjør vår intellektuelle arv, men det finnes lite av det i Norge i dag. Dette handler konkret om 1) å digitalisere de norske middelalderkildene i Vatikanarkivet, 2) å presentere en kronologisk oversikt over sagalitteraturen og skaldediktene knyttet til Olav og 3) å stille ut originale manuskripter og dokumenter fra middelalderen. Dette tangerer Nasjonalbibliotekets arbeid med å bygge et middelaldersenter.

Myhre poengterer at Nasjonaljubileet 2030 bør ha hovedfokus på å formidle den historiske kjernefortellingen som er anledningen for hvorfor det er et nasjonalt jubileum: den unike fortellingen om hvordan Olav binder stat og kirke sammen.

Å utvikle aktivitet som formidler den historiske plattformen er viktig. En av suksesskriteriene for Lagabøtejubileet var alle foredragene som Jørn Øyrhagen Sunde holdt rundt i landet. Fram mot 2030 skal 150 middelalderkirker rustes opp gjennom kirkebevaringsfondet. Kan det være en ide å etablere en pool av historikere som kan holde foredrag om den historiske plattformen for 2030 i tilknytning til dette arbeidet?

Nasjonaljubileets potensiale for verdisamtale, erfaringer fra Moster 2024 og Verdiseglaset

Innlegg v/ Olav Fykse Tveit, preses i Den norske kirke

Fykse Tveit vurderer at Moster 2024 har bidratt på en god måte til å løfte fram viktig kunnskap knytta til *Verdier i lovverket*, og kristenrettens betydning for dette. Verdiseglaset langs kystpilegrimsleia med ungdomssamtaler om temaet skapte stort engasjement. Verdibrevene som ungdommene utformet ut fra samtalene utgjør interessante koblingspunkt mellom historiekunnskap og ungdommenes liv og utfordringer i dag. Verdibrevene ble overlevert Nasjonaljubileet 2030 og vil tas med videre som en del av jubileumsstafettens kunnskapsbase. Se vedlegg 2 pp-presentasjon for bilder og mer informasjon fra prosjektet.

Norges Kristne Råd har tegnet en tilknytningsavtale med Nasjonaljubileet 2030 og har satt ned et utvalg av kristne kirker og trossamfunn som vil arbeide under overskriften "Kristen tro i 1000 år". Utvalget har også katolsk representasjon og kan være et sunt prosjekt for kristendommen og kirkene i Norge.

I Nidaros bispedømme er det opprettet en egen jubileumskomite som også vil ha en nasjonal dimensjon i sitt arbeid.

Ideen om 2030-foredrag i middelalderkirkene er noe som både Kirkebevaringsfondet og Kulturminnefondet kan være aktuelle samarbeidspartnere på.

Fykse Tveit berømmer landslovsjubileet for måten de har klart å gjøre historien relevant for mange.

Presentasjoner fra de ulike komitemedlemmene om gjennomført eller planlagt aktivitet knyttet til Nasjonaljubileet 2030.

Sametingspresident Silje Karine Muotka

En svært viktig sak siden forrige komitemøte har vært Stortingets behandling av sannhets og forsoningskommisjonens rapport. Et stort flertall av Stortinget sa 12.november unnskyld til samer, kvener/norskfinner og skogfinner for fornorskningspolitikken som har vært ført. Dette er en ny og viktig plattform for videre arbeid i jubileumskomiteen.

Undersøkelser viser at store deler av samisk befolkning har erfaring med hatprat, hets, vold og overgrep. Sametinget har laget en handlingsplan for hvordan dette skal bekjempes. Vi må bygge et samfunn med gjensidig respekt hvor vi tar vare på hverandre. Det er menneskene som må være i sentrum for fremtidens Norge.

Mange historiske hendelser kan løfte opp de samiske fortellingene som en del av Nasjonaljubileet 2030. Halshuggingsmarkeringen i forbindelse med Kautokeinoopprøret eller tilbakeføringen av de samiske trommene kan være eksempler.

2027 er satt som et samisk år i jubileumsstafetten. Det kan bidra til å nyansere fortellingene om Norge. Samien Sijte er positive til å gjøre et koordineringsarbeid i den forbindelse, men finansiering er ennå ikke på plass. Sametingspresidenten ønsker at Nasjonaljubileet 2030 skal opp til plenumsbehandling i Sametinget i mars 2025.

Gunn Marit Helgesen, styreleder KS

Helgesen åpnet med å gi ros til Nasjonalbiblioteket for engasjerende formidling av historien i Landslovjubileet.

KS representerer alle kommunene og fylkeskommunene med nettverk i alle sektorer både politisk og administrativt. Dersom vi klarer å mobilisere dem for Nasjonaljubileet 2030 på en god måte, representerer de en enorm kraft.

Det diskuteres internt hvordan en eventuell 2030-satsing i KS kan operasjonaliseres, uten at man har funnet løsningen på det ennå. Siden vi lever lokalt alle sammen er det lokalt vi må prøve å skape engasjementet. Det kan handle om stolthet og kulturarv, kommunene er opptatt av kirkene sine som kulturbygg. Det kan også handle om historien som utgangspunkt for demokratiutvikling, Norge er unikt på sterkt lokalt selvstyre. KS jobber hver dag med demokrati og er bekymret for hat og ytringsklima. Undersøkelse i Danmark som viser at de sliter med å få folk til å stå på valglister. Derfor er det viktig med stadig oppmerksomhet på hva som vedlikeholder et demokrati.

Eksempler på hva kommunesektoren har gjennomført:

- Trøndelag: satt av 2 millioner hvert år framover til å mobilisere
- Innlandet åpnet stafetten i 2021 med fokus på barn og unge. Fortsatte i 2022
- I Vestland i 2024, med Moster og Gulen
- Akershus – satsing på utvikling av pilegrimsleden i samarbeid med pilegrimssenterne. Stort fokus på Eidsivatinget

Birte Nordahl, generalsekretær STL

STL hadde jubileumstemaet *Verdier i lovverket* som utgangspunkt for sin årskonferanse i 2024. Det ble brukt til å sette finansiell likebehandling av Tro og livssynsorganisasjoner på agendaen. Det ble opplevd som et aktuelt tema med stor interesse

STL er bekymret for ytringsklima, og ser ubehaget våre medlemmer møter i sin religiøse identitet. En mulig 2030 –satsing kan være å skape ungdomssatsinger mot hat og hets som kan virke antipolariserende.

Jakob Øvensen Aanderaa – styreleder LNU

LNU er en paraplyorganisasjon for 100 barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge. Hvordan skal ungdom og barn bidra inn i samfunnet? For LNU er samtalen om hva Norge skal være de neste 1000 årene og Ungdommens Hærpil særlig interessant. LNU kunne bidratt mot 2030 ved å forvalte en støtteordning til ungdomsstyrt aktivitet knyttet til Ungdommens Hærpil. Det vil få mye til å skje.

LNU har flere program som kan være relevante i 2030-sammenheng:

LNU-Styrk som skal styrke flerkulturelle organisasjoner og flerkulturelt mangfoldsarbeid.

LNU Trygg mot trakassering.

Arbedier nå med utvikling av prosjekt mot hat, hets og diskriminering.

Pandemien har medvirket til en stor nedgang av barne- og ungdomsorganisasjoner som får nasjonal grunnstøtte. LNU håper vi kan bruke Nasjonaljubileet til å skape engasjementet for å få flere lokallag opp å stå igjen.

Hanne Jakhelln- nestleder i styret for Museene Arven.

Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK) er hovedsete for Museene Arven sitt arbeid med Nasjonaljubileet 2030. SNK er et museum med et nasjonalt oppdrag knyttet til formidling av olavsarven. Dette er en oppgave som vi føler stort ansvar for. *Spelet om Heilag Olav* som arrangeres under olsok hvert år har vært og er en spydspiss i olavsformidlingen vår. Fram mot 2030 er arbeidet med jubileumssekretariatet og den landsomfattende aktiviteten viktig, i tillegg arbeides det med den stedlige utviklingen på Stiklestad gjennom prosjektet "*Stiklestad for nye tusen år*". Kjernen i prosjektet er utviklingen av en ny hovedutstilling: «Stiklestadfortellinger - et slag, et sted – tusen fortellinger». I tillegg planlegges det landskapsgrep og tilpasninger av eksisterende bygningsmasse. Hovedmålet er å skape en forsterket opplevelse av stedet hvor slaget sto og den tusenårige virkningshistorien. Stiklestad skal være et viktig sted for formidling av olavsarv hele året og formidlingen skal skje på en demokratifremmende og bærekraftig måte. Prosjektet er en mangeårig prosess som vi jobber sammen med stat, fylke, kommune, faglige samarbeidspartnere og næringsliv for å realisere. Målet er at prosjektet skal stå klart til jubileet i 2030.

Øystein Ekroll, arkeolog og forsker NDR

Øystein har latt seg imponere av Landslovsjubileets aktivitet og gir ros til Nasjonalbiblioteket.

I NDR er det fram mot 2030 besluttet å lage et bokverk om Nidarosdomen, sannsynligvis i 4 bind med utgivelse i 27, 28, 29 og 30. Formålet er å dokumentere og tilgjengeliggjøre den oppdaterte kunnskapen om Nidarosdomen.

Videre skal det også lages en bok om Stiklestad kirke. I samarbeid med Verdal historielag, Verdal kommune og SNK har det vært gjennomført grubleseminar som skal resultere i en bok. NDR har ansvar for det nasjonale pilegrimsarbeidet. I 2025 vil utviklingen av kystpilegrimsleden og utvikling av Hålogalandsleden ha stort fokus.

NTNU har opprettet et Middelaldersenter, ledet av professor Erik Opsahl. De holder stadig relevante seminar og vil være en viktig ressurs i 2030-arbeidet.

Byrådet i Trondheim har vedtatt å opprette et AS for byens jubileumsarbeid. De har bedt Øystein om en orientering om Nasjonaljubileet 2030 før jul.

Oppsummering av orienteringsrunden.

v/Masud Gharakhani- stortingspresident

Gjennomgangen viser at det er mye som skjer og alt kan ikke styres av den nasjonale komiteen. Året 2024 har vist oss hvordan vi kan jobbe med dette fram mot 2030. Det er et poeng at jubileet handler om historien. Historien kan deretter brukes som en anledning til å snakke om verdier.

På Stortinget har det i november vært gjennomført seminar om ytringsfrihet i lagtingssalen i anledning Fritt Ords 50-års jubileum og det er gjort vedtak om at de politiske partiene ikke skal bruke "deep fake" i sin kommunikasjon.

Klarer vi å bruke milepælene fram mot 2030 på en god måte, blir det en stor fest i 2030.

Nå er målet å få til utvandrigsåret 2025 like bra som 2024.

Avsluttende betraktninger

v/ Barne- og familieminister Kjersti Toppe

Statsråden takket for orienteringene.

Statsråden vurderer at forslaget om foredrag i middelalderkirkene kan være en god ide som også er gjennomførbar. Kirkene er fysiske bygninger med lokal forankring, hvor foredrag og kunnskapsformidling har en naturlig rolle. Alle elsker kirken sin, uansett om man er medlem eller ikke. Vi har en unik mulighet til å knytte jubileet til kirkene, spesielt til middelalderkirkene. Dette kan være en måte de lokale kirkene kan bidra inn i jubileet på.

Statsråden deler vurderingen knyttet til historie og verdier. Vi kan bruke historien til å snakke om hvilke verdier som ligger til grunn i samfunnet.

Det som er sagt om bekymringen for demokrati og ytringsfrihet deles også.

Videre er statsråden glad for å høre at Norges kristne råd har etablert samarbeid med jubileet.

Runden viser hvilke ressurser og representanter komitemedlemmene er for de områder som representeres. Det er med på å konkretisere jubileumsarbeidet og kan bidra til at jubileet blir noe som befolkningen får eierskap til. Grunnlovsjubileet kan være et godt eksempel.

Historiefaglig inngang til jubileumstemaet i 2025: Migrasjon og identitet.

v/ Øystein Ekroll, arkeolog og forsker NDR

Øystein holdt et innlegg med overskriften St. Olav som identitetsmarkør for gamle og nye nordmenn i et tusenårsperspektiv. Innledningen finnes i sin helhet i vedlegg 3a og 3b.

Diskusjonssak: Planer for 2025 og samarbeid med Crossings 200

Leder i jubileumssekretariatet Borghild Lundeby ga en muntlig orientering for sekretariatets planlagte aktivitet for 2025.

Innspill og kommentarer fra komiteen i etterkant av orienteringen

Mulig medvirkning fra Stortingspresidenten på jubileumsaktivitet:

2025 som valgår gjør at Stortingets åpning blir 9. oktober, og umuliggjør medvirkning fra stortingspresidenten på Crossings sitt arrangement i New York. Han oppfordrer derfor flest mulig til å delta 4. juli i Stavanger.

Stortingspresidenten ønsker å være med på tenningen av olavsflammen i Trondheim 8. mars dersom det er praktisk mulig.

Stortingspresidenten vil gjerne delta på konferansen «*Innvandrerungdom i Norge- et mangfoldig kulturmøte*» 26. mars.

Sekretariatet tar videre kommunikasjon rundt eventuell medvirkning.

Gunn Marit Helgesen

KS har regionkontorer rundt om i hele Norge. Alle fylker er knyttet opp mot utvandringjubileet neste år. KS vest-representant er ansvarlig for koordinering av fylkenes jubileumsaktivitet neste år.

Olav Fykse Tveit

Den Norske kirke har søsterkirker i USA som har invitert preses neste år. Utvandrerjubileet i 2025 gir en god grunn til å takke ja til invitasjonen.

Birte Nordahl

STL ønsker å koble seg på jubileumstemaet i 2025. Migrasjon er betydningsfullt hos oss, fordi mange i STL har migrert eller har migrasjon som en viktig del av sin identitet. Det å ha mange identiteter- flertilhørighet er også sentralt. Hva kan disse historiene og kildene bety i jubileet? Mange i STL har uttrykt bekymring for at Nasjonaljubileet skal skape grobunn for ytterliggående nasjonalisme.

Silje Karine Muotka

Sametinget har også valg i 2025 som må prioriteres. Når det gjelder samisk utvandring så har det foregått både til USA og Island. Sametingspresidenten har som mål at Nasjonaljubileet 2030 skal behandles i plenum i mars 2025. Det er viktig for å komme et steg videre i arbeidet. Sametinget bidratt økonomisk til VM på ski.

Orienteringssak: Arbeid med utredning av praktiske implikasjoner av ny kommunikasjonsplattform

Leder i jubileumssekretariatet Borghild Lundeby ga en muntlig orientering om saken.

Innspill fra komiteen i etterkant av orienteringen

Aslak Sira Myhre oppfordret til tydelighet på jubileets kristne historie. Nasjonaljubileet må ikke overlate denne formidlingen til ytterliggående kristenkonserverve stemmer.

Birte Nordahl påpekte at religionsfortellinger er viktige i et samfunn, hvordan de oppfattes avhenger av hvordan de formidles. Alle gode jubileer bør også handle om å være selvkritisk.

Diskusjonssak: Utvikling av nasjonal grunnskoleressurs

Leder i jubileumssekretariatet Borghild Lundeby presenterte noen av problemstillingene som har kommet frem i arbeidet med å finne mulig vei for utvikling av en nasjonal grunnskoleressurs med 2030 som overbygning.

Innspill og refleksjoner i komiteen i etterkant av innledningen

Dersom man skal utvikle en pakke med læringsressurser til grunnskolen bør man sikre at KD ønsker dette velkommen. Grunnskolelærere er presset på tid og eventuelle nye læringsressurser må være godt tilpasset behovet dersom de skal bli tatt i bruk. Komiteen ber sekretariatet gå i dialog med KD for å avklare om de ser nytte av en nasjonal grunnskoleressurs knyttet til 2030

Orienteringssak Tusenårsteppet

Innlegg på teams v/ Ingrid Lunnan museumsdirektør Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum

For ytterligere informasjon: <https://nasjonaljubileet2030.no/tusenarsteppet>

Eventuelt

Det var ingen saker til eventuelt.

Møteplan 2025

Intensjonen om å legge vårens komitemøte inntil konferansen «*Innvandrerungdom i Norge- et mangfoldig kulturmøte*» 26. mars, lot seg dessverre ikke realisere.

Sekretariatet sender ut doodle for å koordinere ny dato for komiteens vårmøte.

Komiteen ønskes velkommen til Stiklestad i november 2025.

Sekretariatet sender ut doodle for å koordinere dato for komiteens høstmøte.

Vedlegg til referatet:

Vedlegg 1 – pp-presenasjon Nasjonalbiblioteket

Vedlegg 2 – pp-presentasjon Verdisseglass

Vedlegg 3a og 3 b - Tekst og pp-presentasjon – St. Olav som identitesmarkør

Referenter:

Borghild Lundeby, leder sekretariat Nasjonaljubileet 2030

Christian Semb, kommunikasjons- og formidlingsrådgiver Nasjonaljubileet 2030

Stiklestad Nasjonale Kultursenter, en del av Museene Arven.